VLAANDEREN
CIRCULAIR

VLAANDEREN CIRCULAIR

2023: analyse, samenwerking, actie!

Vlaanderen Circulair, actieve partnerschappen die de circulaire economie vormgeven >

INTRO

BOUWEN AAN EEN CIRCULAIRE TOEKOMST

Enkele jaren geleden duwden we de circulaire bal stilaan in beweging. In 2023 konden we de diverse initiatieven in de circulaire economie nog amper volgen. De bal is aan het rollen. De werkagenda's zijn nu allemaal op koers. Ze zetten hun eerste werkpaden uit en gaan over tot concrete acties om goede praktijken uit te testen of om knelpunten op te lossen. We krijgen een groeiende groep van circulaire ambassadeurs. We wilden een eerste lijstje opmaken van opleidingen in de circulaire economie in Vlaanderen, maar het werd een te lange lijst om nog vlot in onze nieuwsbrief te krijgen. De pioniers zijn vertrokken. Deze van het eerste uur durven zelfs al van opschalen spreken. Vlaanderen wordt in Europa meer en meer gezien als koploper in de circulaire economie en dat zullen we in 2024 tonen, tijdens de Vlaanderen Circulair SOTU'24 op 21 maart of de Europese Conferentie CE van het Belgisch Voorzitterschap van de Europese Raad op 17 april 2024.. We zullen samen met al onze partners op deze innovatiegolf blijven surfen, snel van elkaar leren en ervoor zorgen dat een grotere groep in de samenleving de circulaire economie omarmen.

Ik ben hoopvol, want ik zie in de ogen van onze partners het vuur en de passie van het circulair ondernemen. Er staat een generatie op die duurzaamheid omarmt en bewuster gaat consumeren. Als we samen de omslag maken naar een circulaire economie, dan maken we morgen voor iedereen mooier!

Brigitte Mouligneau
Transitiemanager Vlaanderen Circulair

In 2023 werd het meer dan ooit duidelijk dat de circulaire economie de enige weg voorwaarts is. Opnieuw hebben we daar met het partnerschap Vlaanderen Circulair hard aan getimmerd. Mijn grote waardering gaat uit naar alle medewerkers en stakeholders voor hun onverdroten inzet. Ook in 2024 blijven we dat doen. Daarbij hebben we duidelijke prioriteiten: het identificeren van de hinderpalen om de circulaire economie in de praktijk te brengen en de brugfunctie versterken over departementen en sectoren heen. Indien we daar in 2024 in slagen, zal ik met tevredenheid op 2024 terugblikken.

Paul De Bruycker
Voorzitter van de stuurgroep Vlaanderen Circulair

INTRO

OVER ONS

Vlaanderen Circulair is een breed partnerschap met spelers uit de publieke en private sector.

Binnen de 6 werkagenda's experimenteren, analyseren en ondernemen we actief. De 7 hefbomen zetten knelpunten waar mogelijk om in kansen, zodat we steeds meer producten en materialen in omloop houden. Samen zetten we ons in voor een circulaire economie in Vlaanderen.

Meer info over de algemene werking van Vlaanderen Circulair vind je op
www.vlaanderen-circulair.be

HET PARTNERSCHAP VLAANDEREN CIRCULAIR

INHOUDELIJK

6 werkagenda's

Publiek-private partnerschappen met eigen dynamiek, doelen, trekkers en acties

7 hefbomen

Versnellers om drempels te overwinnen en goede praktijken ingang te doen vinden

DE KERNWAARDEN VAN HET PARTNERSCHAP VLAANDEREN CIRCULAIR

Sinds haar oprichting in 2017 is Vlaanderen Circulair een erkend knooppunt (een regionale hub) om de transitie naar een circulaire economie binnen Vlaanderen te initiëren en te versnellen. In 2023 werd op vraag van de stuurgroep een kritische doorlichting gedaan van het partnerschap Vlaanderen Circulair.

Wat heeft het partnerschap in beweging gebracht?

Welke belangrijke veranderingen zouden er niet geweest zijn zonder het partnerschap Vlaanderen Circulair?

En wat zou het partnerschap nog krachtiger maken?

Realisaties in de breedte:

6 WERKAGENDA'S

7 HEFBOMEN

17.830 VOLGERS SOCIALS

6.264 SUBSCRIBERS NIEUWSBRIEF

>60 PUBLICATIES

41 INFO-GRAFIEKEN

3 OPEN CALLS

3 GREEN DEALS

4 GERICHTE CALLS

2 OPROEPEN LIVING LABS

3 EDITIES BOO(S)TCAMP

100 DEELNEMERS CIRCULAR AMBASSADOR PROGRAM

3 FASES CIRCULAIR WERK(T)

1 DOE-NETWERK LOKAAL CIRCULAIR

3 TERMIJNEN STEUNPUNT

1 PROEFTUIN CIRCULAIR BOUWEN

>500 ENGAGEMENTEN & PARTNERSCHAPPEN

280 GEFINANCIERDE PRAKTIJKEN

Naast deze cijfers gebeurde een evaluatie in de diepte, waarbij de volgende kernwaarden als sterktes naar voor kwamen:

1. Verbinden van spelers uit de maatschappelijke vijfhoek. Dit gebeurt via netwerkevents zoals de Green Deals, via de samenwerkingsverbanden zoals 'Circulair Werk(t)', via de onderzoekstrajecten waarbij experten en stakeholders samenwerken en zo meer

2. Introduceren van nieuwe businessvormen door het uitwerken, testen, onderzoeken en uitlichten van nieuwe product-dienstsystemen

3. Innovatie en experimenten op het terrein worden gestimuleerd via bedrijfsondersteuning en financiering

4. Vrijmaken van middelen, zowel financieel via subsidieoproepen en onderzoeksprojecten als tijd en ruimte om connecties en samenwerkingsverbanden te bevorderen

5. Circulaire economie als transversale opportuniteit op de agenda zetten van regionale en (boven)lokale overheden en marktspelers zoals de Ports of Antwerp-Bruges en North Sea Port

6. Onderbouwen van de omslag naar een circulair economie door het CE-center, specifieke onderzoeksopdrachten, de publicatie van de doeners-webpagina, de inspiratie uit de vele nieuwsbrieven, blog artikels en sociale media

DE KRACHT VAN HET PARTNERSCHAP

Verbinden binnen het waardenetwerk

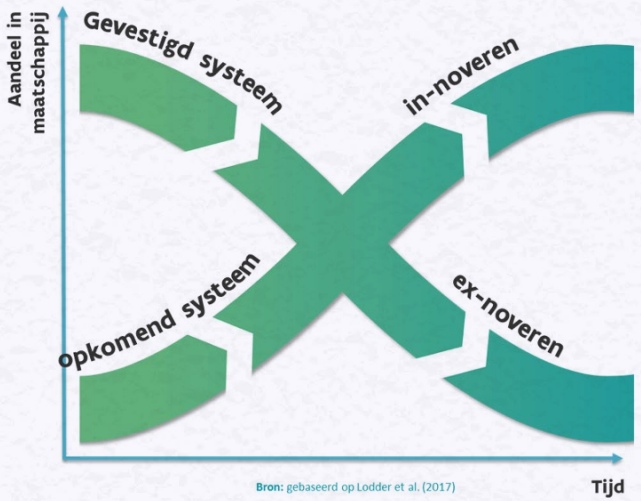
Introduceren van nieuwe businessvormen

Innovatie op het terrein

Vrijmaken van middelen

CE op de agenda zetten

Wetenschappelijk onderbouwen

Bron: gebaseerd op Lodder et al. (2017)

Het partnerschap heeft de laatste jaren heel wat koplopers ondersteund om circulaire praktijken uit te testen en uit te bouwen. Deze aanpak heeft geloond. We zien in heel wat sectoren nieuwe circulaire initiatieven het licht zien, zowel vanuit kleine als grote organisaties. Maar hoe kunnen we samen de omslag naar duurzame circulaire praktijken versnellen?

De verankering van gewenste circulaire praktijken (cf. in-novatie) kunnen we versterken door o.a.:

- De leerlessen op het terrein actief op te volgen en op te nemen in de hefboomwerking
- Kennisdeling te verbreden naar 'early adopters' en 'early majority'
- Bewustzijn te creëren via gerichte communicatie naar extra doelgroepen zoals KMO's en burgers/consumenten

Tegelijkertijd zal er ook ingezet moeten worden op het uitfaseren van de ongewenste lineaire praktijken (cf. ex-novatie) door o.a.:

- Opstellen van korte termijndoelstellingen per sector en over sectoren heen
- Systeemuitdagingen in kaart brengen en koppelkansen, zoals bvb. onduurzame tewerkstelling ombuigen naar circulaire jobs, maximaal benutten
- Inzetten van reguliere middelen op praktijken met positieve impact. Bijvoorbeeld via de EU Taxonomie en de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

01 WERKAGENDA VOEDSELKETEN

In een circulaire voedselketen zorgen we ervoor dat alles wat eetbaar is, dat ook blijft. We laten niets verloren gaan en zetten reststromen in als waardevolle hulpbronnen. Door zorgvuldiger om te gaan met grondstoffen, bewaken we de grenzen van onze planeet. We streven naar een veerkrachtig voedselecosysteem, waarin we zorg dragen voor bodem, biodiversiteit en het welzijn van mens en dier. Met nieuwe innovaties en partnerschappen in en over de voedselketen heen, realiseren we de systeemverandering. Zo werken we toe naar een circulaire voedselketen 2.0.

Honger naar mee info over deze werkagenda?

TREKKERS

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

Fevia Vlaanderen

VOEDSELKETEN

IMPACTPROJECTEN 2023

We werkten het afgelopen jaar ook aan 4 impactprojecten. Daarbij zorgden we voor een mooie samenhang met andere strategische acties rond voedsel, zoals De Vlaamse Voedselstrategie, Actieplan Voedselverlies en Green Deal Eiwitshift.

- De Vlaamse Voedselstrategie
- www.voedselverlies.be
- Green Deal Eiwitshift

01 Belemmerende wetgeving in kaart brengen

In 2023 maakten we een vragenlijst op rond wetgeving die een circulaire voedselketen 2.0 in de weg staat. De lijst werd ingevuld door onze brede community van stakeholders uit de private en publieke sector. Zo kwamen er verschillende drempels aan het licht, waar de WA verder mee aan de slag gaat.

PROJECTGROEP

BFA, OVAM, BB, COMEOS, FEVIA, L&V

IN ACTIE

Eind 2022 ondersteunden we 9 projecten (gerichte call circulaire voedselketen) die werken aan het terugdringen van voedselverlies, waaronder 2 projecten die het verlies in elke stap van de waardeketen zullen analyseren. Andere projecten werken aan de valorisatie van reststromen. De tussentijdse gesprekken en rapportage beloven alvast heel boeiende resultaten!

Doenerspagina

VOEDSELKETEN

02 Lerend netwerk circulaire voedselketen

We bereidden het lerend netwerk voor door o.a. de geïdentificeerde beste praktijken verder uit te werken in samenwerking met Vlaio, Fevia, ILVO en Flanders' FOOD. Bovendien zetten we vanuit de werkagenda extra in op communicatie over wat een circulaire voedselketen kan betekenen. Met de steun van Hefboom Communicatie zorgden we voor een voedingsbodem van bijzonder verhalen om andere doeners in de voedingssector te inspireren.

INFO

Zo interviewden we prof. dr. Hannah Van Zanten, die de onderzoeksgroep Farming Systems Ecology van de Universiteit Wageningen leidde. Samen met 2 leden van haar onderzoeksteam vertelde ze ons alles over de uitdagingen binnen ons voedselsysteem:

Een circulair voedselsysteem stroopwafels voor de koeien

IN ACTIE

Boer Kris Heirbaut noemt zijn manier van werken 'aLgriculture'; het agrarisch bedrijf zet de CO_2-uitstoot van het vee om via algenteelt en verwerkt deze voedzame algen in ijs, chocolade, pannenkoekenmeel en meer.

Bekijk de video

VOEDSELKETEN

03 Een fysieke biomassahub: het idee uitbouwen en afstemmen met mogelijke kandidaten

> Een biomassahub is een plek op een zorgvuldig gekozen locatie in de buurt van bijvoorbeeld groenten- en fruitveilingen, waar biomassa zoals voedseloverschotten en -resten, maar ook maaiafval en andere biomassa verzameld en direct verwerkt worden.

In 2023 legden we connecties met verschillende gelijkaardige projecten en initiatieven, zoals het EU ZEROW project, een voedselhub van de stad Antwerpen, een circulaire hub van de stad Mechelen en de Werkagenda Bio-economie om samen te kunnen leren. Er loopt ook een onderzoek van KULeuven in opdracht van de B2BE naar de financiële haalbaarheid van zo'n biomassahub, waarvan de resultaten begin 2024 verwacht worden. ILVO volgt deze actie verder op.

EU ZEROW project

B2BE

Bart Van Droogenbroeck
(ILVO, ZEROW)

Specifiek voor eetbare biomassa is het doel om de voedseloverschotten zoveel mogelijk in de voedselketen te houden ('food first principle'). In zo'n biomassahub zouden bijvoorbeeld grote hoeveelheden groenten en fruit, die vanwege een tijdelijk overaanbod niet verkocht raken, meteen in grote hoeveelheden verwerkt kunnen worden tot een diversiteit van producten zoals puree, soep en sap. Dit wordt nu al gedaan op kleine schaal, maar het gaat hier om het opschalen van die eerder individuele praktijken.

IN ACTIE

Vermijd voedselverlies en kook met Wat-je-nog-liggen-hadGPT!

Watjenogliggenhad.dekostwinners.be

VOEDSELKETEN

04 Circulaire vaardigheden integreren in bestaande opleidingen en programma's

In 2023 liepen verschillende gesprekken om de circulaire voedingssector te integreren in diverse opleidingen, met als resultaat 2 concrete projecten die in 2024 van start gaan:

- Een bootcamp voor universiteitsstudenten vanuit verschillende richtingen, die in aanraking komen met de circulaire voedselketen
- Een masterclass voor mensen uit de horecasector

OPLEIDING

Circulaire voordelen in de voedingsindustrie

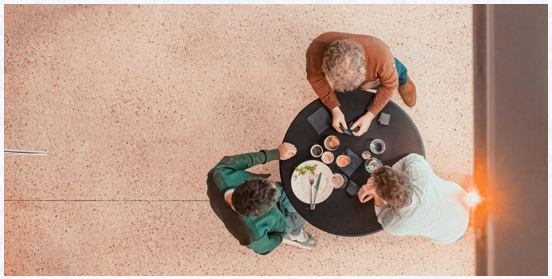
Profiteer van de circulaire voordelen de voedingsindustrie

Fevia, Flanders Food en Vlaio

TOOL

Fevia creëerde een duurzaamheidsroadmap voor nog meer circulariteit in de voedselketen. Ontdek hier welke stappen er in 2023 gezet werden:

Duurzaamheidsroadmap

02 **WERKAGENDA** CHEMIE EN KUNSTSTOFFEN

De economie veranderen doe je niet alleen. De Werkagenda Chemie en Kunststoffen kiest dan ook voluit voor samenwerking. Vanuit gezamenlijk ingeslagen werkpaden zet het team zich in voor duurzamer grondstoffengebruik, meer recyclage, ecodesign en industriële symbiose. Via de circulaire hub versterkt de werkagenda bovendien actief informatiedoorstroming, kruisbestuiving en kennisuitwisseling in de wereld van chemie en kunststoffen. Dankzij partners die bereid zijn om hun processen circulair te hertekenen, maken we de ecologische voetafdruk van producten steeds kleiner.

Ontdek hier nog meer (kunst)stof tot nadenken!

Er beweegt heel wat in het landschap van de chemie en kunststoffen. Laat je inspireren door de innovatieve doeners:

Doenerspagina

TREKKERS

essenscia

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER OVAM

CHEMIE EN KUNSTSTOFFEN

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Innovatie en alternatieve grondstoffen

In 2023 werkte de werkagenda hard aan de zoektocht naar nieuwe vormen en toepassingen van recyclaat, biogebaseerde grondstoffen en Carbon Capture & Utilisation (CCU, waarbij koolstof als grondstof gebruikt wordt). De viability van deze grondstoffen werd onderzocht om uiteindelijk opgeschaald te kunnen worden naar industrieel gebruik.

KERNPARTNER:

SPEERPUNTCLUSTER MOONSHOT VAN CATALISTI

De werking van deze Speerpuntcluster is erg belangrijk. Zij zijn al een hele tijd bezig met onderzoek naar alternatieve grondstoffen, waarbij gekeken wordt naar de mate van technische maturiteit ervan (technical readyness level). Binnen dit project is het doel om de verschillende grondstoffen vanuit een labo-omgeving naar een industriële omgeving te brengen, zodat ze ook in de praktijk gebruikt kunnen worden als circulaire alternatieven.

Moonshot: Vlaanderen CO_2-arm in 2050

02 Verbindingen in de waardeketen

Om een circulaire waardeketen te bekomen, is de samenwerking tussen verschillende partijen onontbeerlijk; van inzamelaars en verwerkers tot producenten en logistieke partners. Een beter en breder partnerschap zorgt voor meer recuperatie van 'afval', levert meer recyclaat op, en dus meer circulaire grondstoffen.

- In 2023 werden 5 evenementen georganiseerd binnen dit impactproject
- Het Plastic Matters-event over de rol van kunststoffen binnen de circulaire economie werd net als vorige jaren 2 keer georganiseerd

Plastic Matters: kunststof- en recyclagebedrijven slaan handen in elkaar voor meer hergebruik van kunststof bouwafval

IN ACTIE

VIL - Plastic Recycling Hub
Deze hub heeft als doel om verbinding te zoeken binnen de plasticindustrie. Dit project liep 2 jaar lang en werd in 2023 succesvol afgerond.

Plastics Recycling Hub

IN ACTIE

Recycling Hub Call
Het veruit meest opvallende voorbeeld is Indaver's Plastics2Chemicals (P2C). Samen met Vlaamse universiteiten ontwikkelde Indaver een geavanceerde recyclage-technologie die via thermische depolymerisatie van polystyreen plastic afval omzet in chemische bouwstenen, die vervolgens via distillatie worden gezuiverd tot hun pure kwaliteit. Deze baanbrekende technologie voor chemische recycling is ideaal voor plastics die niet geschikt zijn voor traditionele mechanische recycling.

Hiervoor bouwt Indaver in Port of Antwerp het grootste vol-industriële bedrijf voor end-of-life plastic recycling in Europa. Het bedrijf investeert 100 miljoen euro en kan daarbij rekenen op 7,5 miljoen euro Vlaamse overheidssteun, en nog eens 3 miljoen euro steun vanuit OVAM's recyclagehub.

Flanders Recycling Hub

03 Alternatieve businessmodellen en ecodesign

Het partnerschap werkte in het kader van de Werkagenda Chemie en Kunststoffen in 2023 aan 2 subsidietrajecten, waarin alternatieve businessmodellen en ecodesign onder meer een rol spelen:

- **Gerichte Call Circulaire Zorg**
  De zorgsector verbruikt dagelijks nog steeds heel veel wegwerpmateriaal. Deze gerichte Call Circulaire Zorg steunt projecten die zich specifiek inzetten op het verminderen van bepaalde materialen voor eenmalig gebruik en het omarmen van alternatieven. Verschillende projecten zijn thematisch gelinkt aan de Werkagenda Chemie en Kunststoffen.

  Hefboom innoveren en ondernemen

IN ACTIE

Recyclage Gantoise
In ziekenhuizen zijn plasticverpakkingen voor eenmalig gebruik helaas (nog) niet weg te denken. Het project Recyclage Gantoise innoveert door dat medisch plastic afval te recycleren tot toepassingen voor de auto-industrie.

Recyclage-gantoise-wint-circuit-circulair

- **Living Labs (VLAIO)**
  De Living Labs van VLAIO - een subsidietraject voor samenwerkingen rond bepaalde thema's binnen de circulaire economie - selecteerden in 2023 7 ambitieuze circulaire projecten in de sectoren **maakindustrie**, machinebouw en chemie en kunststoffen.

  Werkagenda Maakindustrie

IN ACTIE

Eén van die projecten is DW Reusables, dat met het project SIXPACK haar pijlen richt op systeemverandering in de context van herbruikbare verpakkingen in de retail.

Zeven-nieuwe-living-lab-projecten-zetten-op-versnelde-omslag-circulaire-economie

04 Beleidsmatige ondersteuning

Dit langdurige project inventariseert systematisch de belemmeringen voor het creëren en opschalen van circulaire grondstoffen, en zoekt methodes om ze op te heffen.

In 2023 organiseerde de werkagenda het event "Beleid rond zorgwekkende stoffen: op zoek naar alternatieven", waar stakeholders inspiratie en informatie konden vergaren over de verwerking van zorgwekkende stoffen en hun circulaire alternatieven.

IN ACTIE

Ontdek de podcastaflevering die we in 2023 opnamen na het werkagenda-evenement. Hiram Moerman van Apeiron en Isabel De Schrijver van Centexbel hebben het over bottle necks, bottle flakes en waar wetgeving en onze chemie- en kunststoffensector elkaar kruisen. Omdat het soms ook wel eens lekker technisch mag zijn.

Podcastaflevering

Federaal project met Vlaamse doeners:

IN ACTIE

Call: Belgium Build Back Circular

In het kader van het nationaal plan voor herstel en veerkracht lanceerde de federale overheid in 2023 een tweede projectoproep ter promotie van de circulaire economie. Uit de tweede projectcall 'Belgium Builds Back Circular' (BBBC) werden 8 projecten geselecteerd die werken rond textiel, machines, meubilair en verpakkingen.

8-nieuwe-circulaire-ecodesign-projecten

03 WERKAGENDA WATERKRINGLOPEN

De uitdagingen van droogte en waterschaarste waarmee o.a. overheden, bedrijven en de watersector geconfronteerd worden, zijn erg groot:
denk maar aan de impact van klimaatverandering, demografische evoluties, ruimtelijke ordening, socio-economische evoluties, etc. Ze beïnvloeden alle onderdelen van de watercyclus en de rol van water in onze leefomgeving.
De werkagenda Waterkringlopen heeft als doel om circulair water nog meer te kunnen inzetten als middel voor duurzaam watergebruik en een robuust watersysteem in Vlaanderen. Daarbij is het cruciaal om de vraag en het aanbod van wat op een duurzame manier op elkaar af te stemmen.

Ontdek wat er stroomt in de Werkagenda Waterkringlopen

TREKKERS

VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

VLAAMSE ONDERNEMERS

WATERKRINGLOPEN

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Een duurzaam watergebruik met respect voor zowel milieu, economische én sociale aspecten, nu en in de toekomst

Dat gebeurt o.a. door de drietrapsstrategie te verankeren: waterverbruik verminderen, de juiste kwaliteit voor de juiste toepassing op het juiste moment en water meermaals gebruiken waar mogelijk of wenselijk.

02 Een robuust watersysteem dat bestand is tegen de diverse uitdagingen waarmee we te maken (zullen) krijgen

In 2023 creëerde de werkagenda een uitdagingenbundel in samenwerking met verschillende partners. Daarin staan de uitdagingen en oplossingen voor circulair watergebruik uit lopende projecten en initiatieven. De bundel is een startpunt voor constructieve dialoog rond circulair watergebruik en dient als blauwdruk voor verdere actie in 2024.

03 Valoriseren van concentraatstromen

In samenwerking met Watercircle en Vlakwa werkten we in 2023 intensief rond de aanpak van concentraatstromen. Dat zit zo: meer geavanceerde en efficiëntere zuiveringstechnieken maken het mogelijk om meer water te hergebruiken, maar daardoor wordt onvermijdelijk een concentraatstroom geproduceerd. Deze afvalwaterstroom, waarbij de vuilvracht sterker geconcentreerd is, brengt een aantal uitdagingen met zich mee. In 2023 organiseerden we verkennende gesprekken en interviews met pioniers om leerlessen te bundelen. In 2024 zetten we verder in op kennisdeling en onderzoek rond business cases om de concentraatstromen te valoriseren.

04 Kennisuitwisseling tussen partners

Bij de Werkagenda Waterkringlopen zijn 17 partners actief betrokken. Tijdens verschillende overlegmomenten per jaar bespreken ze de lopende initiatieven of worden nieuwe projecten opgestart.

IN ACTIE

Voedingsbedrijf Ardo hergebruikt het water dat nodig is voor het produceren en verwerken van hun producten. Het gezuiverd afvalwater wordt gebufferd in een bekken van 150.000m³. Via een leidingnetwerk stelt Ardo het water ter beschikking aan landbouwbedrijven in de buurt. Zo kan het gezuiverde water ingezet worden voor irrigatie van nabijgelegen velden.

Bekijk hier de video

04
WERKAGENDA
BIO-ECONOMIE

De bio-economie werkt met alle beschikbare organische stromen uit landbouw, landschapsbeheer en specifieke producties en zet ze in als grondstof voor een nieuwe duurzame industrie. Dit levert natuurlijke bouwmaterialen, voedingsstoffen, specialty chemicals of bodemverbeteraars op. Stuk voor stuk alternatieven voor fossiele materialen die ook nog eens koolstof opslaan. Deze werkagenda bouwt een strategische basis uit om het potentieel van de Vlaamse bio-economie te realiseren, als essentieel onderdeel van:

- een weerbare, sterkere lokale economie
- een grotere onafhankelijkheid van de import van grondstoffen
- de transitie naar een koolstofneutrale economie

De Werkagenda Bio-economie zoekt dan ook actief naar opportuniteiten om biogrondstoffen of biomassa te gebruiken in de bredere economie.

Lees hier alles over wat er groeit binnen deze werkagenda

TREKKER

DEPARTEMENT ECONOMIE WETENSCHAP & INNOVATIE

BIO-ECONOMIE

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Visie Werkagenda Bio-economie

In 2023 stelden we, in samenwerking met een 40-tal partners, de visie op voor de Werkagenda Bio-economie. We werkten ze uit tot concrete actiepaden.

IN ACTIE

Event: Bio-economie: van ambitie tot actie

Op 28 maart brachten we 120 stakeholders samen van steden en gemeenten, landschapsbeheer tot private boseigenaars over de Vlaamse Waterwegen tot onderzoeksinstellingen. Tijdens dit grote event van de Werkagenda Bio-economie stelden we de visie en actiepaden voor. Het was bovendien één van de eerste keren dat de verschillende actoren uit het bio-economie landschap rond circulaire economie samenkwamen. Een succes!

BIO-ECONOMIE

02 Logistieke ketens en biohubs opzetten

Een biohub is een centrale plek waar verschillende biostromen samenkomen én waar biogebaseerde producten of halffabricaten weer vertrekken. Het is de verbindende schakel die de circulaire bioketens aan elkaar koppelt; van de grondstoffen en de verwerking ervan tot de eindproducten en tot het genereren van energie. Zo'n hub verbindt actoren uit allerlei sectoren, van landschapsbeheer en landbouw tot bouw en chemie. Dit maakt een overkoepelende coördinatie absoluut noodzakelijk. Hoe kunnen we voor een pionierhub eerste waardeketens opzetten uit de bio-raffinage en nevenstromen? Samen met B2BE, enkele bestaande biohubs en baanbrekende bedrijven gingen we in 2023 op zoek naar sluitende business cases.

In samenwerking met Werkagenda circulaire voedselketen, Chemie & Kunststoffen en Circulair Bouwen

IN ACTIE

Van last tot nut, dat was de drive bij dit partnerschap. Met de juiste partners samen wordt een afvalstroom een waardevol product. Maaien, verzamelen en verwerken van groen tot het produceren van isolatie. Het is een sprekend voorbeeld van hoe elke grondstof kan gevaloriseerd worden.

Bekijk hier de video

BIO-ECONOMIE

03 Koolstofcycli sluiten

Kunnen we bio-economie promoten en koolstofopslag versnellen? De bio-economie kan helpen om onze bodems terug gezond te maken en tegelijk koolstof te capteren om de klimaatambities te ondersteunen. Een boekhouding van koolstof in de bodem en in materialen is dan ook een noodzakelijk sluitstuk voor veel innovatieve bedrijfsmodellen in de sector. De Werkagenda Bio-economie draagt bij aan de uitwerking van het Vlaamse beleidskader om een gereguleerde certificatie van koolstof in de bodems zo snel mogelijk te realiseren.

04 Biogebaseerd bouwen

Hoe kunnen we biogebaseerde materialen in de bouwsector promoten en nieuwe waardeketens vormen? Samen met Kamp C, Rurant en tal van andere stakeholders zet de Werkagenda Bio-economie zich in om een Vlaams centrum voor biogebaseerde bouwmaterialen op te zetten. We ondersteunen ook een consortium van spelers in de biomateriaalketen bij het uit de grond stampen van een gezamenlijke vzw en bij de organisatie van events en communicatie. Daarnaast stemmen we af met organisaties die ketenintegratie bevorderen, zoals de B2BE en het Living Lab Hennep Plus.

TREKKERS:
Kiemkracht en Kamp C.

- Kiemkracht
- www.kampc.be
- hennepplus.be
- www.b2be.com

05 Communicatie over bio-economie

Hoe kunnen we de bio-economie beter bekend maken? Ondanks vele kennisopbouw en pioniers blijft de bio-economie redelijk onbekend en onbemind. In 2023 werd er afgestemd met het Europese niveau, de terugkoppeling naar Vlaamse acties wordt met de stakeholders bekeken. Via de website en nieuwsbrieven van Vlaanderen Circulair werd alvast ingezet op een brede communicatie.

- Een circulaire en koolstofneutrale toekomst door bio-economie

05
WERKAGENDA
MAAKINDUSTRIE

De Werkagenda Maakindustrie zet in op 3 belangrijke sectoren en materialen: elektronica & machines, professioneel- en consumenten textiel, hout & meubels. Deze stromen zijn samen verantwoordelijk voor maar liefst een derde van de totale CO_2-uitstoot. Bovendien spelen er grote uitdagingen, zoals de uitputting van grondstoffen en de stijgende prijzen. De circulaire transitie vraagt een vernieuwende samenwerking om meer partners te betrekken om het waardebehoud van producten te garanderen (door bijvoorbeeld reststromen opnieuw inzetbaar te maken als grondstof). Er moet met andere woorden over de bedrijfsgrens heen gewerkt worden aan het behoud van de waarde van producten of productonderdelen. Coöperatie tussen alle stakeholders is dan ook essentieel voor een circulaire transitie en vormt daarom het brandpunt van deze werkagenda. 13 ambitieuze werkpaden werden uitgeschreven om circulaire strategieën in de maakindustrie te implementeren.

Bekijk hier alle onderdelen van de Werkagenda Maakindustrie van dichterbij

TREKKERS

.AGORIA

VLAIO

MAAKINDUSTRIE

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Circulair ontwerpen inbedden in de werking van bedrijven (werkpad 2)

Om een circulair product af te leveren, is het belangrijk om al bij de conceptie na te denken over alle levensfases. Veel producten kunnen vandaag de dag niet hersteld, ontmanteld of zelfs gerecycleerd worden.

THEMATISCHE WERKTAFELS

Voor verschillende thematische werktafels rond circulair ontwerp werden in 2023 stakeholders uit de waardeketens elektronica & machines, textiel, en hout & meubels bij elkaar gebracht. Ze wisselden goede praktijken uit en zetten samen nieuwe concrete stappen.

LIVING LAB

Een nieuwe Living Lab call werd georganiseerd, met meer dan 29 projecten en meer dan 100 organisaties in het landschap van de maakindustrie, die samen actie ondernemen. Veel projecten leverden al tussentijdse resultaten op, die in de komende 2 jaar uitgebouwd zullen worden tot concrete, economisch haalbare producten. Denk aan een circulaire fiets, herbruikbare fruitkisten, stoelen die een tweede leven krijgen, klein elektro dat hersteld wordt of refurbished textiel. De projecten van de Living Lab call komen ook telkens samen bij de werktafels, zodat ze elkaar kunnen inspireren en van elkaar leren.

- 22 living labs gaan voor doorbraken richting een circulaire economie
- Zeven nieuwe living lab projecten zetten in op versnelde omslag circulaire economie
- Living labs circulaire economie
- Doeners in Vlaanderen

MAAKINDUSTRIE

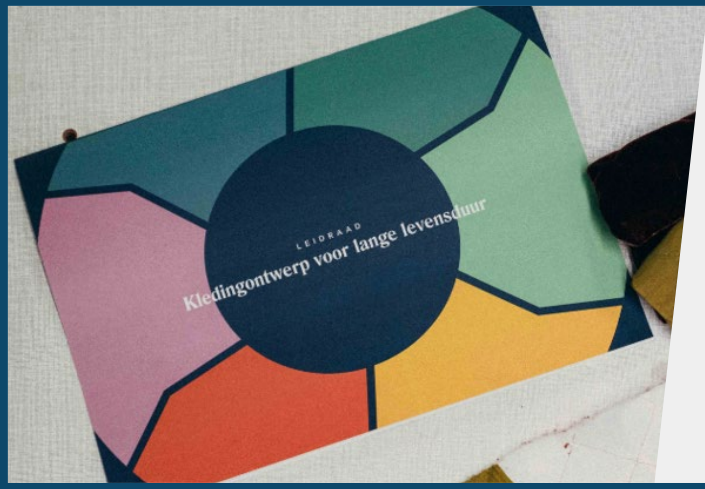
02 Levensduurverlenging mogelijk maken (werkpad 3)

Met dit werkpad streeft de Werkagenda Maakindustrie naar het verlengen van de levenscyclus van producten, bijvoorbeeld via onderhoud, herstel of refurbishing.

RE:VIVE EVENT

Op 1 december 2023 bracht de Werkagenda Maakindustrie in samenwerking met Brussel en Wallonië meer dan 150 bedrijven samen op een event rond herstellen en refurbishen. In die thema's liggen belangrijke economische en strategische opportuniteiten voor een circulaire maakindustrie. Een sterke line-up van (internationale) sprekers en Belgische doeners, in combinatie met actieve workshops rond de thema's resulteerden in een zeer gesmaakte eerste editie.

Netwerkingevent RE:VIVE | De circulaire economie waarmaken

IN ACTIE

Binnen Close The Loop werd met subsidie van VLAIO en Vlaanderen Circulair een tool ontwikkeld voor modebedrijven. Dit werkinstrument biedt heldere aanbevelingen voor een hoogwaardiger textiel, het vermijden van vaakvoorkomende defecten per kledingtype, en zo uiteindelijk betere kwaliteit en langere levensduur van kledij.

Leidraad Kledingontwerp voor Lange Levensduur

MAAKINDUSTRIE

03 Toegevoegde waarde van herstellen en refurbishen in de kijker zetten (werkpad 4)

IN ACTIE

Werkpad 4: Toegevoegde waarde van herstellen en refurbishen in de kijker zetten
Werkpad 12: Bewaken en organiseren van sociale inclusi binnen de circulaire economie

Herstelatelier ViTeS geeft elektro een tweede leven

Bekijk hier de video

IN ACTIE

Werkpad 4: Toegevoegde waarde van herstellen en refurbishen in de kijker zetten

Ready2Reuse van Febelauto ism Cardoen en 2 erkende centra voor de depollutie en verwerking van afgedankte voertuigen: Autohandel Didier (Waregem) en De Jonghe Recuparts (Deurne). (Gesteund door VLAIO)
In België is het nog niet zo algemeen gebruikelijk om tweedehands auto-onderdelen in te zetten bij reparaties. Dit project belicht de winst voor het milieu én de consument. Met twee CO_2-calculators en bijkomend onderzoek wil Febelauto bewijzen dat tweedehands eersteklas is.

'Ready2Reuse': tweedehands is eersteklas

MAAKINDUSTRIE

04 Ecodesign Awards

Naar goede jaarlijkse gewoonte werd ook in 2023 de Ecodesign by OVAM Gold Award uitgereikt. Dat deden we opnieuw in het kader van de Henry Van de Velde Awards voor ontwerpers, bedrijven, producten, projecten, diensten en systemen, georganiseerd door Flanders DC. De prijs ging naar Resortecs, een innovatief project van Cédric Vanhoeck en Vanessa Counaert. Zij werkten een innovatief proces uit waardoor textielproducten op een hoogwaardige en geautomatiseerde manier gedemonteerd en gerecycleerd kunnen worden.

Ook studenten worden gelauwerd met de Student Ecodesign Award, en wel in 6 vernieuwde categorieën: Business potential, Industrial design, Sustainable innovation, Human Interest, Inspiring design en de hoofdprijs. De winnaars krijgen verdere begeleiding op maat door de partners van de Ecodesign Awards: Design Museum Gent, Flanders DC, Studio D, Knack Weekend en Vito.

Ecodesign award voor studenten

Meer weten over de Ecodesign by OVAM award voor professionals?

> “Systeemdenken, levenscyclus denken en ketensamenwerking, dat zijn de drie kernbegrippen bij het implementeren van ecodesign als leidraad in de circulaire economie.

Karine Van Doorsselaer
UAntwerpen

06 WERKAGENDA CIRCULAIR BOUWEN

Circulair bouwen draagt bij aan een toekomst waarin kwaliteitsvol wonen, werken en leven vooropstaat. Voor iedereen en met respect voor mens en milieu. De bouwsector werkt steeds op lange termijn: gebouwen worden neergezet om ons tientallen, misschien wel honderden jaren te huisvesten. Bovendien is de sector van oudsher erg milieubelastend en lokaal georganiseerd. Het is dus een belangrijk speelveld om met ons partnerschap langdurig én lokaal impact te maken. De shift naar een circulaire bouweconomie vereist een complete koerswijziging. We moeten met een nieuwe blik kijken naar ontwerp, de bouwketen en businessmodellen. Daar zet de Werkagenda Circulair Bouwen maximaal op in.

Lees alles over het werfleiderschap van Werkagenda Circulair Bouwen

De bouwsector in cijfers

- 50% van alle grondstoffen wereldwijd wordt ingezet in de bouwsector
- Zo'n 33% van afval- en materiaalstromen die vrijkomen in Europa komt uit de bouw
- 36% van onze CO_2-voetafdruk wordt bepaald door de manier waarop we bouwen en wonen, 40% door ons energieverbruik

TREKKERS

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER OVAM

Embuild VLAANDEREN

CIRCULAIR BOUWEN

IMPACTPROJECTEN 2023

Met 10 uitdagende werkpaden koppelt de Werkagenda Circulair Bouwen samen met de bouwsector circulaire ambities aan concrete doelen, op het gebied van klimaat, energie en kwaliteit van wonen. De focus ligt op een diepgaande systemische verandering via samenwerking met verschillende stakeholders. In het verleden zijn er meer dan 250 experimenten gebeurd, vanaf 2023 werd er toegewerkt naar opschaling van bestaande en nieuwe goede praktijken.

De werkagenda zet zich in de eerste plaats in voor efficiënt gebruik van het bestaande patrimonium van gebouwen, infrastructuur en alle materialen die ze bevatten. Door alles zorgvuldig te inventariseren en te beheren, wordt de levensduur verlengd. Zo wordt de Vlaamse bebouwde omgeving een echte 'urban mine'. Nieuwe gebouwen krijgen dan weer een toekomstgericht ontwerp, opgebouwd vanuit duurzame en circulaire principes.

Werkagenda Circulair Bouwen omvat heel wat circulaire doeners, met in 2023:

- Het aflopen van de Green Deal Circulair Bouwen. **Lees hier het inspirerende eindrapport**, waarin alle resultaten, leerlessen en inzichten van 4 jaar Green Deal Circulair Bouwen werden gebundeld
- De subsidieprojecten van Vlaanderen Circulair die afgerond werden
- 9 nieuwe Living Lab-projecten in de bouwsector
- Expo: Exploded view beyond building

Expo

Doenerspagina

CIRCULAIR BOUWEN

WERKPAD 1:

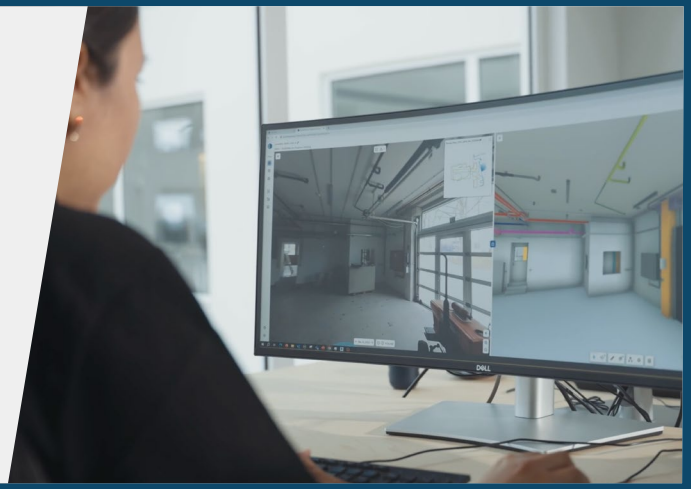
We willen weten welke materialen nu in het gebouwde patrimonium vervat zitten. Dit zal ons helpen om hergebruik en recyclage van materialen te faciliteren.

IN ACTIE

De materiaalsamenstelling van ons patrimonium doorgronden

Buildwise creëerde binnen het Living Lab Digital4CircularConstruction een proof of concept voor het afleveren van bouwwerkpaspoorten. Zo'n digitaal paspoort brengt ieder onderdeel van een gebouw in kaart, waardoor het later als een puzzel terug uit elkaar gehaald kan worden zonder materiaal- en dus waardeverlies.

Bekijk hier de video

WERKPAD 2:

We willen weten wat bedrijfsleiders en beleidsmakers nodig hebben om de ambities rond circulaire economie volwaardig aan te pakken, als strategie in het klimaatbeleid.

WERKPAD 3:

We willen inzicht geven in de sociale en milieukosten van bouwen, zodat bij belangrijke beslissingen hiermee rekening wordt gehouden, naast de financiële kost van een project.

IN ACTIE

TOTEM kan inzicht geven in de milieu-impact als gevolg van het materialengebruik in bouwwerken. In 2023 werden referentiewaarden doorgerekend voor residentiële gebouwen, die architecten kunnen gebruiken om de milieu-impact van nieuwe gebouwen of renovatieprojecten te te benchmarken. Zo krijgen ze zicht op hoe ze scoren ten opzichte van andere gebouwen. Bovendien is er afgelopen jaar een akkoord bereikt om in 2024 een TOTEM-toepassing te maken voor infrastructuurwerken.

www.totem-building.be

WERKPAD 4:

We willen ook aandacht schenken aan efficiënt en duurzaam ruimtegebruik en verruimen de focus naar circulaire gebiedsontwikkeling.

WERKPAD 5:

We willen (blijvend) inzetten op hoogwaardige recyclage en meer en meer op hergebruik van materialen in bouwwerken. We willen de drempels die hiervoor nog aanwezig zijn wegwerken.

WERKPAD 6:

We willen ook aandacht besteden aan het efficiënt omgaan met en zorg dragen voor (schaarse) materialen, energie en water.

WERKPAD 7:

We willen uitzoeken welke samenwerkingsvormen, rollen, etc. nodig zijn om circulair bouwen te ondersteunen en deze ook in de praktijk brengen.

IN ACTIE

Selectieve sloop of ontmanteling is belangrijk om hoogwaardige grondstoffen en materialen te genereren die hergebruikt of hoogwaardig gerecycleerd kunnen worden. Ze moeten voldoen aan de acceptatiecriteria van de Belgische Bouwmaterialenproducenten. In het VISUM-project werden voor een aantal niet-steenachtige bouwmaterialen fiches opgemaakt met recyclageroutes.

Living lab circulaire sloopteams

IN ACTIE

Binnen het VLAIO Living Lab-project Brug werd een dataplatform gemaakt om het bouwtraject van reële, circulaire bouwprojecten te documenteren van ontwerp tot oplevering, en dus niet enkel het eindresultaat. Zo wordt het gemakkelijker om van elkaar te leren, bestaande producten en hulpmiddelen te verbeteren, data voor onderzoek te generen en beleid te optimaliseren.

Maak de brug

WERKPAD 8:

We hebben aandacht voor betaalbaar wonen en willen nagaan hoe circulair bouwen hieraan kan bijdragen.

IN ACTIE

In het living lab MASCO werd een formule bedacht die de circulaire waarde van een product of materiaal uitdrukt, zodat financiers hiermee rekening kunnen houden in plaats van enkel met de investeringskost. Via een MASCO-model kan de bouwheer goedkoper investeren in bouwmaterialen, op voorwaarde dat ze na gebruik in omloop blijven.

Living lab MASCO

WERKPAD 9:

We willen inzetten op sensibilisering en opleiding, zodat alle schakels in de keten mee zijn met het concept en de praktijken van circulair bouwen.

IN ACTIE

Er zijn verschillende initiatieven binnen de onderwijswereld en het professionele werkveld om circulariteit in opleidingen te betrekken. Binnen de Werkagenda hebben we in 2023 het initiatief genomen om deze partijen te verbinden, zodat ze elkaar kunnen versterken. Specifieke opleidingen rond circulair bouwen in ontwerprichtingen (Howest, VUB,...), bijscholingsinitiatieven rond selectief slopen (Tracimat), etc. werden opgezet.

IN ACTIE

Slotevent Green Deal Circulair Bouwen
Ook het slotevent van de Green Deal Circulair Bouwen was erg waardevol qua sensibilisering.

Alle informatie, leerlessen en inzichten kan je vinden op:

Circulair bouwen

CIRCULAIR BOUWEN

WERKPAD 10:

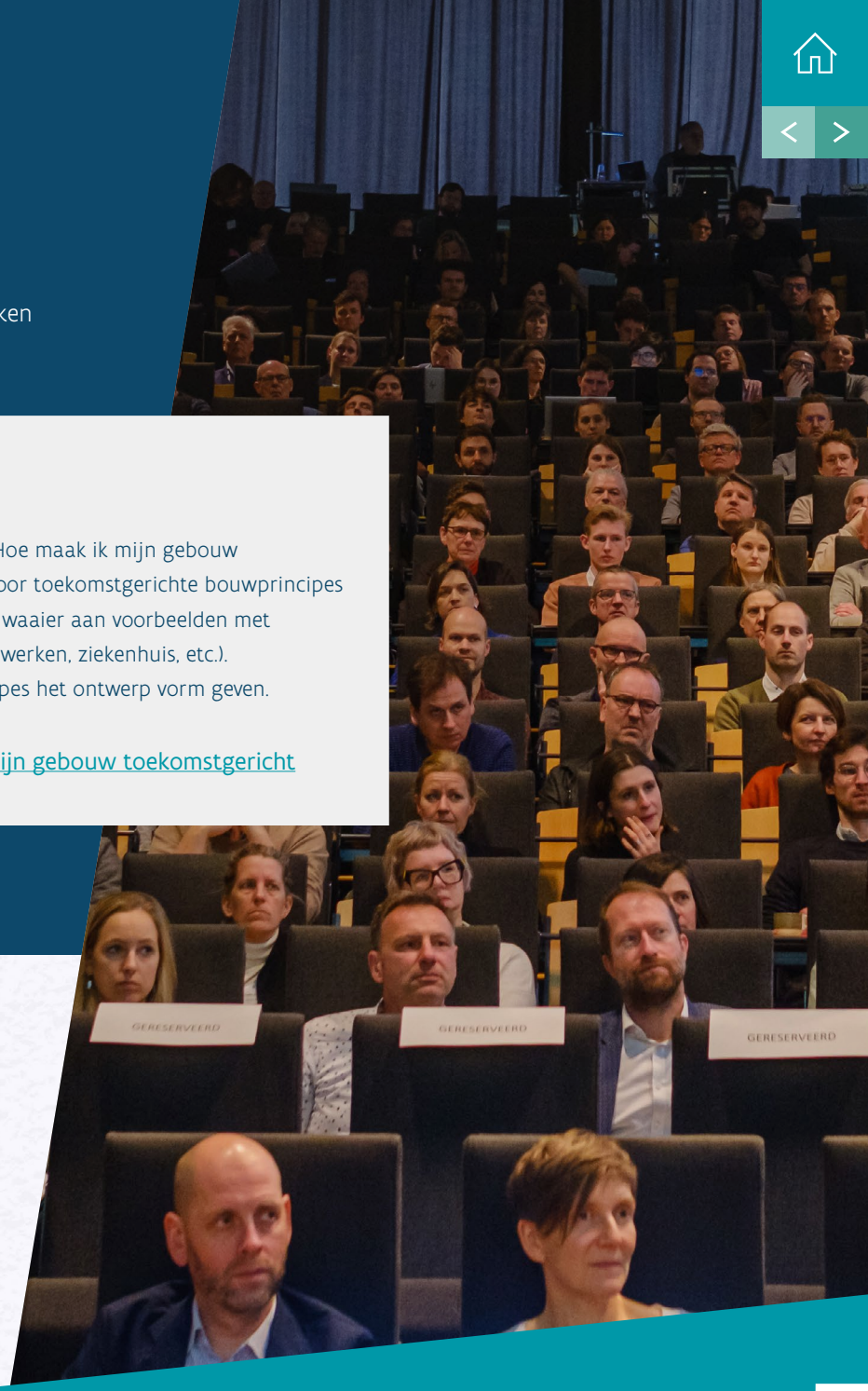
We willen inzetten op tools en kennis rond circulair ontwerp, zodat vanaf het o<ntwerp van bouwwerken met circulaire principes rekening gehouden kan worden.

IN ACTIE

In november 2023 verscheen de gids "Hoe maak ik mijn gebouw toekomstgericht?" met een checklist voor toekomstgerichte bouwprincipes op maat van ieder project en met een waaier aan voorbeelden met verschillende gebouwfuncties (wonen, werken, ziekenhuis, etc.).
De gids illustreert hoe circulaire principes het ontwerp vorm geven.

Praktische gids hoe maak ik mijn gebouw toekomstgericht

TOOL

Juridische FAQ circulair aanbesteden

Er verscheen ook een juridische FAQ met veelgestelde vragen rond circulair aanbesteden, opgesteld in samenwerking met Hefboom Onderzoek en Hefboom Beleidsinstrumenten.

Verzekerbaarheid Circulair Bouwen

01 HEFBOOM INNOVEREN EN ONDERNEMEN

Innovatie en ondernemerschap zijn belangrijke motoren voor maatschappelijke verandering. De Hefboom Innoveren en Ondernemen zet hier dan ook maximaal op in om de transitie naar een circulaire economie te versnellen.
Trekker VLAIO (het Agentschap Innoveren en Ondernemen) beschikt over een ruim netwerk en instrumentarium om de circulaire transitie te stimuleren. De financiële ondersteuning, de kennis en het netwerk van VLAIO worden dan ook dankbaar ingezet binnen deze hefboom.

Ontdek hoe deze hefboom vernieuwing stimuleert

TREKKERS

VLAIO

IMPACTPROJECTEN 2023

01 VLAIO

Binnen het partnerschap Vlaanderen Circulair zet VLAIO zich in als trekker van de Hefboom Innoveren en Ondernemen. VLAIO biedt advies en financiering voor bedrijven en trekt volop de kaart van circulaire economie. In 2023 werd de ploeg van circulaire bedrijfsadviseurs uitgebreid tot 7. In 2023 werkten de partners aan verschillende projecten.

01 Living Labs

Eén van de Living Labs is de Green Deal Huren en Delen, met de Hefboom Communicatie als co-trekker. Dit project onderzoekt hoe het huren en delen van materiaal eenvoudiger georganiseerd kan worden om de collectieve materiële voetafdruk te verminderen. Tegelijk willen de partners dit doortrekken tot in de kern, door te kiezen voor ecodesign en materialen met een lange levensduur en door in te zetten op onderhoud, herstel en hergebruik.

268
BEREIKTE BEDRIJVEN

39
BEGELEIDINGEN NAAR STEUN

Ontdek alle projecten hier

IN ACTIE

Green Deal Huren en Delen

Eén van de Living Labs is de Green Deal Huren en Delen, met Hefboom Communicatie als co-trekker. Dit project onderzoekt hoe het huren en delen van materiaal eenvoudiger georganiseerd kan worden om de collectieve materiële voetafdruk te verminderen. Tegelijk willen de partners dit doortrekken tot in de kern, door te kiezen voor ecodesign en materialen met een lange levensduur en door in te zetten op onderhoud, herstel en hergebruik.

Green deal huren en delen

02 Tools

Verschillende tools rond circulair ondernemen werden ontwikkeld of uitgebreid.

CIRCU-RADAR

Een introductie-tool om als ondernemer snel vertrouwd te raken met de basisprincipes van de circulaire economie en inspiratie op te doen om er zelf mee aan de slag te gaan.

Download hier de tool

CIRCU-WIJZER

Beantwoord de vragen van de Circu-Wijzer en ontdek welke praktische en concrete stappen jij en je bedrijf kunnen zetten in de circulaire economie. Op basis van jouw antwoorden krijg je een overzichtelijk rapport toegestuurd met informatie en inspiratie. Helemaal op maat van jouw bedrijf, sector en persoonlijke ambities.

Beantwoord hier de vragen

CIRCU-PLAN

Laat je gratis begeleiden door de VLAIO bedrijfsadviseurs circulaire economie, met als resultaat een concreet stappenplan om circulariteit in je bedrijf te integreren.

Meer info

STARTERSGIDS

Een toolkit voor startende ondernemers met oefeningen, tips, templates en contacten om hun netwerk te versterken, ideeën aan te scherpen en een financieel businessplan op te stellen. De gids werd opgesteld door ondernemingsexperts en coaches, en kreeg in 2023 een uitgebreide update over circulaire economie en duurzaamheid.

Startersgids.vlaio.be

02 CALLS VLAANDEREN CIRCULAIR

01 Gerichte Call Circulaire Zorg

In 2023 lanceerde Vlaanderen Circulair de gerichte Call Circulaire Zorg. Het toenemende gebruik van medisch materiaal, zowel voor verzorging als voor (medische) ingrepen, leidt tot een evenredige toename van afval. Er is dus een groot potentieel om stappen te zetten richting een circulaire aanpak. De focus van deze oproep lag dan ook op het verminderen van materiaalgebruik in de zorgsector, via:

- Het stimuleren van innovatieve businessmodellen die gericht zijn op het hergebruik van materialen
- Het implementeren van duurzame productieprocessen
- Het bevorderen van herstelbare medische apparatuur

Deze call liep parallel met de opstart van de Green Deal Duurzame Zorg. Gekoppeld aan dit netwerk van kennisdeling en uitwisseling kunnen nieuwe samenwerkingen ontstaan en leerlessen gedeeld worden. Bovendien zullen de lopende projecten uit de oproep inspirerend zijn voor een grote groep van deelnemers van de Green Deal.

Binnen de call werden 17 projecten geslecteerd voor financiering. Zij zullen een circulaire aanpak uittesten binnen de volgende thema's: textiel en incontinentiemateriaal, hergebruik, reductie van plastics enerzijds en batterijen anderzijds, instrumenten/reiniging/desinfectie, en efficiënt stockbeheer. Denk aan het gebruik van wasbare luiers, schoonmaken zonder plasticafval, het inzamelen van oude brilmonturen voor hergebruik, de optimalisatie van instrumentensets, etc.

Alle informatie vind je hier

02 Gerichte Call Circulaire Voedselketen

Grondstoffen en energie zijn schaars, dat geldt ook voor de productie van voedsel. Als naar schatting 1/4 van het consumeerbare voedsel niet op het bord van de consument terecht komt, is dat een enorm verlies van input, maar ook een maatschappelijk probleem. Dankzij de gerichte call circulaire voedselketen zijn er 9 projecten opgestart, die werken aan de preventie van voedselverlies en de valorisatie van reststromen, die in 2023 reeds interessante resultaten boekten.

Meer hierover

www.voedselverlies.be

In samenwerking met Werkagenda Voedselketen
en het platform voedselverlies

03 Gerichte Call Circulaire Bouweconomie

Eind 2023 werden de 29 projecten van de call Circulaire Bouweconomie afgerond. Er werden interessante resultaten neergezet door een veelheid van partners die samenwerkten op thema's als passief bouwen, circulair aanbesteden, circulaire gebouwtechnieken, circulaire sloop, circulaire materialen, … De projecten ontvingen tesamen meer dan 2,7 mio euro aan subsidies van Vlaanderen Circulair.

Doeners in Vlaanderen

02 HEFBOOM CIRCULAIR AANKOPEN

In een circulaire economie is het niet alleen belangrijk om circulaire innovaties, producten en diensten beschikbaar te maken. Behalve aanbod is er ook vraag nodig. Het is dan ook essentieel dat aankopers deze innovaties begrijpen, willen aankopen en door middel van hun vraag de circulaire economie stimuleren. Circulair aankopen speelt dus een cruciale rol bij het laten groeien van circulaire producten en diensten. Vanuit deze hefboom wordt nauw samengewerkt met de verschillende werkagenda's. Ook in 2023 vertaalden we hun noden naar meerdere aankoopprojecten.

Ontdek hoe deze hefboom circulair aankopen stimuleert

TREKKERS

HET FACILITAIR BEDRIJF

VLAANDEREN CIRCULAIR

CIRCULAIR AANKOPEN

IMPACTPROJECTEN 2023

01 NSR ProCirc

Team Vlaanderen Circulair/OVAM was actief partner aan het Europese ProCirc-project, op deze manier voortbouwend op de opgedane kennis vanuit de afgesloten Green Deal Circulair Aankopen. Het ProCirc-project vergemakkelijkt de interactie tussen aankopers in heel Europa. De Vlaamse pilootprojecten hebben aangetoond dat het meten van circulariteit weliswaar uitdagend is, maar wel haalbaar. In juni 2023 werd het project succesvol afgerond.

IN ACTIE

Introductievideo van ProCirc, waarin een uitgebreid overzicht van onze initiatieven wordt gegeven.

Bekijk hier de video

IN ACTIE

Webinar Circular Procurement: No Time To Waste!

Het online evenement "Circular Procurement: No Time To Waste!" op 18 april trok meer dan 100 deelnemers uit verschillende landen om de resultaten en lessen van het ProCirc-project te delen. In drie sessies deelden ProCirc-partners hun benaderingen en lessen over de 4,5 jaar van het project.

Bekijk hier de video

CIRCULAIR AANKOPEN

02 NS Circular Economy Office (CEO)

Team Vlaanderen Circulair/OVAM werd partner in het Europese CEO-project, gericht op het opschalen van circulaire strategieën voor circulaire kantoorinterieurs.

In samenwerking met
Werkagenda Maakindustrie

IN ACTIE

In 2023 was er alvast een eerste partnermeeting in Hamburg. In deze video ontdek je de verschillende pilootpartners en hun focus binnen het CEO-project.

Bekijk hier de video

IN ACTIE

De Vlaamse overheid speelt een actieve rol in het CFIT. In het kader van de CFIT-engagementen organiseert de Vlaamse overheid, samen met de Nederlandse Rijksoverheid, ook een Vlaams-Nederlandse 'Buyer Group ICT' om kennisdeling en kennisuitwisseling tussen Nederlandstalige ICT-aankopers te faciliteren.

Meer hierover

03 Circular and Fair ICT Pact (CFIT)

CFIT is een internationaal aankoopgestuurd partnerschap om circulariteit, eerlijkheid en duurzaamheid in de ICT-sector te versnellen. Het werd in 2021 ondertekend door de Vlaamse overheid en liep ook in 2023 door.

CIRCULAIR AANKOPEN

04 Leadership Group on Circular Procurement (ECESP)

Vlaanderen Circulair leidt ook de Leadership Group on Circular Procurement van het European Circular Economy Stakeholder Platform (ECESP). Experten in circulair aankopen bespreken er de knelpunten en opportuniteiten die Europees aangepakt dienen te worden. In 2023 organiseerde Vlaanderen Circulair 2 'Circular Talks', waarin concrete uitdagingen vanuit verschillende invalshoeken werden bekeken. De inbreng van diverse stakeholders stond centraal in deze webinars.

INFO

Webinar: Over de rol van aankoop als drijvende kracht voor een rechtvaardige overgang naar een circulaire economie op mondiaal niveau, met de nadruk op sociale rechtvaardigheid.

Meer info

Webinar: Over de verbinding tussen circulair aankopen en biodiversiteit/klimaatverandering

Meer info

CIRCULAIR AANKOPEN

05 Green Deal Duurzame Zorg

Ook Vlaanderen Circulair wil bijdragen aan een duurzame transitie binnen de zorg- en welzijnssector. Daarom ondertekende het partnerschap in 2023 samen met een 150-tal organisaties de Green deal Duurzame Zorg. De Hefboom Circulair Aankopen wil zo de zorgsector stimuleren tot meer circulaire aankopen. Daarbij wordt ingezet op minder materialen, meer gerecycleerde content, een langere levensduur van producten en het verzekeren van hergebruik en recyclage.

In samenwerking met
Werkagenda Chemie & Kunststoffen

IN ACTIE

Reductie klinisch afval

De gerichte Call Circulaire Zorg keurde in 2023 17 projecten goed van voornamelijk ziekenhuizen en andere zorginstellingen, in 4 verschillende categorieën: textiel en incontinentiemateriaal, plastics, instrumenten/reiniging/desinfectie en batterijen. Alle projecten focussen op de reductie van klinisch afval, maar 4 daarvan zijn specifiek gericht op het circulair aankopen van instrumentensets.

IN ACTIE

Schoonmaken zonder afval

YOKUU maakt schoonmaakparels zonder verpakking en met goede bacterieën die bijdragen aan een gezonde omgeving. Klassieke schoonmaakproducten bestaan voor 90% uit water. Dat neemt veel transportruimte in, terwijl water gewoon uit de kraan komt. Door enkel de droge stof te vervoeren, werd er sinds de oprichting van YOKUU al bijna 12.000 liter water minder vervoerd en daalt dus de CO_2-uitstoot. Daarnaast kunnen de parels opgelost worden in emmers of in herbruikbare spuitflessen, waardoor er intussen zo'n 11.000 stuks plastic bespaard werden.

Meer hierover

CIRCULAIR AANKOPEN

06 MVOO-criteriatool

Sinds 2022 werken de Vlaamse overheid en de Nederlandse Rijksoverheid samen aan het ontwikkelen, actualiseren en publiceren van criteria voor maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten, met behulp van de MVOO-criteriatool. Vlaanderen Circulair geeft mee invulling aan de criteria die circulaire beleidsdoelstellingen ondersteunen.

TOOL

Circulair aankopen: bundelt theoretische kennis en praktijkervaring, waardoor aankopers per productgroep toegang krijgen tot voorbeeldbestekken en handige tools
CABRIO: over circulaire administratieve bepalingen en richtlijnen in overheidsopdrachten
Circubestek: links naar bestekteksten van circulaire en technieken
Draaiboek Circulair Aanbesteden Juridische FAQ: Juridische FAQ over Circulair Aanbesteden, vanuit een initiatief van de Green Deal Circulair Bouwen. In samenwerking met Werkagenda Circulair Bouwen en Hefboom Beleid

- Circulair aankopen
- CABRIO
- Circubestek
- Draaiboek Circulair Aanbesteden Juridische FAQ

03 HEFBOOM BELEIDS-INSTRUMENTEN

Binnen de Hefboom Beleidsinstrumenten zetten we in op het ruimer beleidsinstrumentarium voor de realisatie van een circulaire economie: o.a. regelgeving, subsidies, heffingen, productnormering en impulsen voor recyclage en ecodesign, convenanten, etc. We brengen partners uit de maatschappelijke vijfhoek samen om de verschillende beleidsbelemmeringen en -hefbomen in kaart te brengen. Dankzij deze actieve afstemming met alle stakeholders komen we tot oplossingen, met ondersteuning van het steunpunt CE Center. Speciale aandacht gaat uit naar beleid en actie in steden en gemeenten, binnen en buiten Vlaanderen.

De Hefboom Beleidsinstrumenten creëert de baslijn voor de circulaire symfonie. Ontdek hier hoe dat klinkt

TREKKERS

denuo

VLAANDEREN CIRCULAIR

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Intra-Belgisch Platform voor Circulaire Economie

Vanuit de Hefboom Beleidsinstrumenten neemt Vlaanderen Circulair deel aan het Intra-Belgisch Platform voor Circulaire Economie. Dit overlegplatform ontstond vanuit sterk trekkerschap van Vlaanderen Circulair, en brengt de Belgische gewesten en het federale niveau samen. Dat is belangrijk, want in ons land zijn de bevoegdheden om de knelpunten voor een circulaire economie op te lossen, verdeeld over die verschillende niveaus. De opdracht van het Intra-Belgisch Platform voor circulaire economie is om te werken aan en voorstellen uit te werken voor Belgische vraagstukken op het gebied van circulaire economie. Daarbij beschikt het platform over de mogelijkheid om dossiers die politieke validering behoeven, in te dienen bij de Interministeriële Conferentie voor Leefmilieu, uitgebreid tot economie.

In 2023 bracht de hefboom alles in kaart en besloten we om het komende jaar te focussen op 2 prioritaire sectoren: circulair bouwen en afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA).

02 Roadmap Circulair Bouwen

In 2023 ging het Intra-Belgisch Platform voor Circulaire Economie over tot het vaststellen van 9 knelpunten in een roadmap circulair bouwen. Uit deze lijst werden de volgende prioritaire werven vastgelegd:

- Het opzetten van een technisch kader op vlak van certificering en normalisatie voor het hergebruik van bouwproducten.
  Uit studies blijkt namelijk dat het ontbreken van zo'n kader de financiering en de verzekerbaarheid van bouwprojecten in de weg staat.

- Wetgeving rond openbare aanbestedingen en circulaire aankopen.
  In samenwerking met
  Hefboom Circulair Aankopen.

- Indicatoren en het gebruik van TOTEM, een tool om de materiaalvoetafdruk van een gebouw te meten.

  Totem building

03 Onderzoeken

In samenwerking met de Hefboom Onderzoek wordt er vanuit de Hefboom Beleid onderzoek gedaan en ondersteund naar knelpunten of problemen rond circulariteit in het huidige beleid. Verschillende onderzoekers en onderzoeksinstellingen werken actief mee aan deze hefboom en hebben daardoor ook een uitgebreide kennis van de praktische noden uit het werkveld.

- **Studie rond btw (CE Center)**
  Meer info: Hefboom Onderzoek
  Meer hierover
- **Juridische FAQ circulair aanbesteden**
  Er verscheen ook een juridische FAQ met veelgestelde vragen rond circulair aanbesteden.
  Bekijk hier het draaiboek
- **Onderzoeksrapport modelclausules product-as-a-service (CE center)**
  Dit rapport wordt begin 2024 opgeleverd. Meer info: Hefboom Onderzoek
- **Kaderrichtlijn afval**
  Veel initiatieven rond circulaire economie worden gestuurd en gesteund door de Europese Unie. Eén daarvan is de hervorming van de kaderrichtlijn afval, oftwel alle basisregels rond alles wat met afval te maken heeft. Wat is afval? Wat is recyclage? Wat is preventie? Het antwoord op deze en veel meer vragen werd onderzocht binnen een studie die de Hefboom Beleidsinstrumenten liet doen in 2023. De Vlaamse overheid heeft nu alle informatie over de mogelijke pistes voor afvalpreventie.
  Bekijk hier de studie

04 Knelpuntenoverzicht per werkagenda

In 2023 werd er binnen iedere werkagenda een diepgaande analyse gemaakt van de verschillende (al dan niet transversale) knelpunten, die een drempel vormen bij het opschalen van circulaire projecten. Hoewel het soms lijkt dat deze barrières erg sectorspecifiek zijn, blijken ze alsnog veel overeenkomsten te hebben. Aan de hand van dit overzicht zal de hefboom in de komende periode onderzoeken op welke beleidsniveaus deze knelpunten kunnen worden weggewerkt.

BELEIDSINSTRUMENTEN

LOKAAL CIRCULAIR

LOKAAL CIRCULAIR IN CIJFERS

VLAANDEREN

1/1 begeleiding

15 LOKALE BESTUREN

45 SESSIES

Lerend netwerk

30 DEELNEMERS

6 SESSIES

3 EVENTS MET IN TOTAAL

50 DEELNEMERS

EUROPESE UNIE

PROJECT KARMA OPGESTART

1 PILOT BINNEN CCRI

2 -DAAGSE KENNISDELING MET DEENSE REGIO

Binnen de Hefboom Beleidsinstrumenten is Lokaal Circulair specifiek gericht op lokale besturen: alle steden en gemeenten, intercommunales, provincies. Kortom: alle overheden die niet Vlaams, federaal of Europees zijn. Zij hebben de sleutel in handen om de circulaire economie te implementeren in hun eigen werking en in samenwerking met burgers en ondernemers. 'Lokaal Circulair' helpt steden en gemeenten om meer circulair te denken en te doen. Dat is belangrijk, want zij kunnen veel mensen bereiken en dus impact creëren. Ook binnen Europa draagt Vlaanderen Circulair bij aan het versterken van lokale besturen en hun rol in de circulaire economie.

In 2023 werd VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) structurele partner van 'Lokaal Circulair', met een stafmedewerker die focust op circulaire economie. Zo wordt er nauw samengewerkt om de kennis over circulaire economie, actiebereidheid en lokaal politiek draagvlak te vergroten in het verkiezingsjaar 2024.

Ontdek hier wat er klinkt op lokaal beleidsniveau

TREKKERS

VLAANDEREN CIRCULAIR

vvsg

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Begeleidingstraject voor lokale besturen

Met de inzet van Möbius verkenden verschillende steden, gemeenten en intercommunales de betekenis van de circulaire economie in hun context. Kortrijk, Halle, Intradura, Imog, Kampenhout, Temse / Sint-Niklaas, Roeselare, Turnhout en Hasselt doken in de uitdaging om strategische en projectgebaseerde keuzes te maken. Samenwerking over de diensten heen en met lokale en bovenlokale partners bleek essentieel.
In 2024 worden de ervaringen en leerlessen omgezet in een extra opleidingsaanbod en tools voor wie er zelf mee aan de slag wil.

IN ACTIE

Imog: Afvalintercommunale wordt regionale katalysator voor de circulaire economie
Afvalintercommunale Imog is één van de deelnemers van het begeleidingstraject en ontdekte zo enkele interessante kansen binnen lokale, circulaire samenwerkingen.

Afvalintercommunale Imog

02 Leren van elkaar: Communities of Practice

Hoe pas ik mijn aankooptraject aan en welke goede voorbeelden zijn er? Waar houd ik rekening mee als ik plekken, wijken en de gebouwde omgeving meer circulair wil maken? Deze twee vragen stonden centraal in verschillende sessies in de Communities of Practices rond circulaire stadsontwikkeling en circulair aankopen, inclusief plaatsbezoeken en getuigenissen.

In samenwerking met
Hefboom Circulair Aankopen

Partner VVSG stelt de belangrijkste aspecten van circulair aankopen laagdrempelig voor

03 Lokaal klimaatbeleid en circulaire economie

Lokaal klimaatbeleid is een kapstok voor het nemen van circulaire initiatieven. We gingen aan de slag om de integratie van die twee thema's te versnellen.

- **Onderzoek: Klimaatplannen en circulaire acties, een win-win?**
  Onderzoek in opdracht van Vlaanderen Circulair gaat na wat de CO2-winst is van enkele typische circulaire initiatieven op lokaal niveau. Ecolife en BBL zaten daarvoor aan tafel met 5 pilootgemeenten: Ieper, Lanaken, Brugge, Dendermonde en Diest. Ze brachten acties in kaart en verzamelden gegevens. In 2024 werken we toe naar een eerste berekeningsmodel voor steden en gemeenten op basis van dit onderzoek.

- **Circular Cities & Regions Initiatives (CCRI)**
  Het CCRI is een ondersteuningsmechanisme vanuit Europa dat hulp biedt aan lokale en regionale initiatieven, via kennis van subsidies en netwerken op vlak van klimaat en circulaire economie. Vlaanderen is geselecteerd als pilootregio binnen Europa als het gaat om de aanpak van lokaal circulair beleid. Vlaanderen Circulair krijgt daarom advies op maat om en profiteert van de mogelijkheid om de kennis uit onze projecten en ons beleid te delen en verspreiden. Vlaanderen Circulair en (lokale) partners zijn als koplopers in het klimaat- en circulariteitsbeleid een veelbevraagd lid van het CCRI.

  CCRI

- **KARMA**
  In het Interreg EU-project KARMA zetten we nog meer in op de koppeling tussen klimaatbeleid en circulaire economie, met de bebouwde omgeving als toepassingsgebied. Vlaanderen Circulair is één van de zeven Europese partners die daarvoor in de periode 2023-2026 een beleidsinstrument onder handen neemt. In Vlaanderen is dat het Lokaal Energie en Klimaatpact (LEKP), waarmee bijna alle Vlaamse gemeenten al aan de slag zijn. Met actieve steun van de VVSG en het Agentschap Binnenlands bestuur, en samen met belangrijke stakeholders (VEKA, provincies, lokale besturen, Embuild, kennisinstellingen, etc.) wordt de komende jaren onderzocht welke circulaire doelstellingen en acties met betrekking tot de (ver)bouwsector in het LEKP verankerd kunnen worden. We gaan na wat haalbaar en impactvol is en wat voldoende draagvlak heeft om de transitie naar een klimaatneutrale samenleving te versnellen.

  In 2023 ging in KARMA de aandacht vooral naar het activeren van het Europees partnerschap. Na de kick-off meeting in mei 2023 in Hamburg werd tijdens de tweede interregionale partnermeeting in Suceava (Roemenië) de interregionale uitwisseling opgestart in vier thematische werkgroepen waar inspirerende praktijken worden behandeld. Vlaanderen leidt de werkgroep 'governance' en stelde hier de case van de Green Deal Circulair Bouwen voor.

04 Lokale politiek

In 2023 zette Lokaal Circulair nog meer in op het rechtstreeks bereiken van nog meer verantwoordelijken binnen de lokale politiek. Het gaat in eerste instantie over grote steden, maar via diverse bijeenkomsten (Atrium voor lokale mandatarissen, Expeditie K) spreekt de hefboom ook de kleine en middelgrote steden aan, die circulariteit willen omarmen.

IN ACTIE

Stad Brugge tekent Circular Cities Declaration

Het draagvlak voor een circulaire economie groeit. Vlaanderen Circulair en VVSG pleiten op verschillende fora voor de verankering van circulaire principes in de lokale plannen. Het mag niet blijven bij enkele projecten of een verkenning: een langer durend engagement en inzet van middelen zijn gewenst en noodzakelijk. Stad Brugge koos er in 2023 voor om dit duidelijk te maken met de ondertekening van de Circular Cities Declaration.

Stad brugge ondertekende de circular cities declaration

CIRCULAR PORTS

Circular Ports vaart haar eigen koers om de circulaire transitie binnen de Vlaamse havengemeenschap te versnellen, met een blik gericht op Europa en daarbuiten. Circular Ports creëert een context voor leren, uitproberen en het vinden van werkbare oplossingen binnen de havensector. Ook in 2023 kwam er mooi vaart in de activiteiten.

Ontdek hier alles over circulaire havens

TREKKERS

VLAANDEREN CIRCULAIR

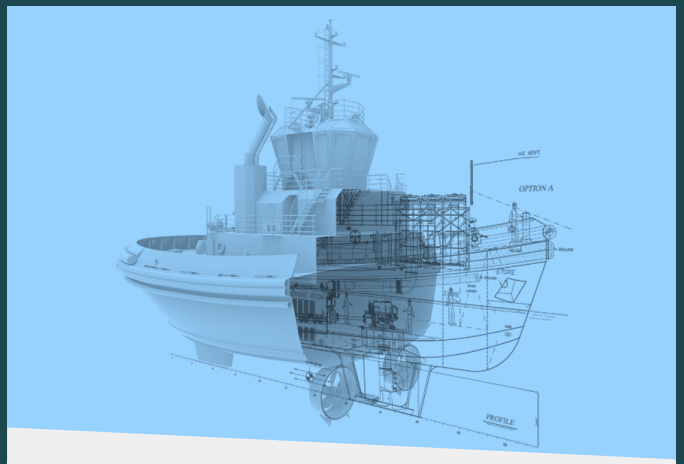
CIRCULAR PORTS

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Website

Via de website biedt Circular Ports haar stakeholders een selectie van bronnen en bruikbare inzichten om hun inspanningen te ondersteunen en te voeden. De content werd overzichtelijk gecureerd volgens thema's (Port Performance, Port Integration en Port Regeneration) en tracks (Cicular port monitor, Circular Ship Design, Delta Atelier, Mastering Metabolism).

circularports.vlaanderen-circulair.be

IN ACTIE

De inspiratiesessie Circular Ship design op 14 november is een mooi voorbeeld van de ondersteunende rol die Circular Ports speelt in de circulaire transitie van de havensector.

Bekijk de video

02 Hoofdstuk over circulaire economie in Port Economics, Management and Policy

Eind 2023 werd aan het boek Port Economics van Jean-Paul Rodrigue (Texas A&M University - Galveston, US), Prof. Thanos Pallis (University of Piraeus, Greece) en Prof. Theo Notteboom (UGent en UAntwerpen) een volledig hoofdstuk rond 'circulaire economie en havensystemen' toegevoegd. Dit nieuwe hoofstuk kwam tot stand in samenwerking met Vlaanderen Circulair. De Vlaming Theo Notteboom is niet de minste in zijn vak, want hij haalde als één van slechts een handvol Europeanen én als enige maritieme econoom de top 20 van meest geciteerde wetenschappers wereldwijd.(*) Het boek richt zich op havenprofessionals, de circulaire economie-community, studenten, beleidsmakers en onderzoekers wereldwijd. Bovendien werd het ook online gepubliceerd en zal het continu geüpdatet worden met nieuwe inzichten zodat het een actuele referentie blijft voor de maritieme- en havensector.

De impact van het boek is groot, met zo'n 7.000 websitebezoekers per week (gemiddeld 1.400 per dag). In 2023, werd de website van Port Economics, Management and Policy in totaal 600.000 keer bekeken door 280.000 unieke bezoekers.

Circular Economy now fully integrated in 'Port Economics, Management and Policy'

IN ACTIE

Circular Port Monitor

In samenwerking met de Vlaamse havensector werd input vergaard voor het de track of het werktraject Circular Port Monitor. Binnen dat proces werken de verschillende partners stapsgewijs toe naar een meer matuur monitoringsysteem op maat van de individuele havens. Daarmee kunnen de havens meten hoe circulair ze al bezig zijn en waar er nog extra inspanningen nodig zijn. De Circular Port Monitor werd in 2023 verder uitgebouwd en zal ook in de komende jaren verder ontwikkeld worden in partnershap met de VUB, Port of Antwerp-Bruges, de haven van Oostende en North Sea Port.

Meer info over Circular Port Monitoring?

* Die shortlist werd gepubliceerd in het recentste rapport (okt. 2023) van John Ioannidis en Elsevier, één van de grootste uitgevers van wetenschappelijke literatuur.

04 HEFBOOM FINANCIERING

Ook in de financiële sector neemt de aandacht voor circulariteit toe. Toch is er nood aan een helder investeringsbeleid, inclusief de passende en waterdichte beoordeling van circulaire financieringsdossiers. In de praktijk blijkt namelijk dat de huidige waarderingsprincipes van financiële instellingen niet voldoen voor de nieuwe manier van werken. De hefboom Werkagenda Financiering zorgt voor groeikansen voor circulaire projecten en pakt de knelpunten aan bij de bron. Daarbij zetten we o.a. in op de link tussen de EU Taxonomie en financiering.

Lees hier hoe de Hefboom Financiering de kringloop helpt sluiten

TREKKERS

febelfin

PMV

FINANCIERING

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Ruime klankbordgroep

Eind 2022 leverde KPMG de studie "De circulaire economie financieren in Vlaanderen" op. Het rapport beveelt maximale inzet op 2 trajecten aan. Daarvoor stelde de Hefboom Financiering een ruime klankbordgroep samen, bestaande uit verschillende banken, onderzoeksinstellingen, middenveldorganisaties, relevante (grote) spelers uit de bedrijfswereld, etc. De groep komt regelmatig samen om te reflecteren over bestaande knelpunten en mogelijke oplossingen. Bovendien nodigt de hefboom cases vanuit de werkagenda's uit om hun project te pitchen aan de financiële instellingen binnen de groep.

Werking hefboom financiering

02 Het huidige financieringsaanbod verbreden

Als 1 van de aanbevolen trajecten, was dit een groot focuspunt in 2023, aangevuld met de nodige nadruk op het op de agenda plaatsen van de EU Taxonomie in Vlaanderen. Dat is een classificatiekader voor duurzame activiteiten. De gedeelde taal, criteria en metrics uit de EU Taxonomie bieden meer transparantie en traceerbaarheid in de investeringen binnen onder meer de circulaire economie.

In het kader van de CSRD en de EU Taxonomie zullen grote bedrijven vanaf 1 januari 2025 namelijk aan duurzaamheidsrapportage moeten doen. Andere bedrijven zullen dergelijke rapportage in de nabije toekomst moeten doen. Dit heeft tot gevolg dat bedrijven die in de toekomst betere cijfers op het gebied van duurzaamheid (waaronder ook circulariteit) kunnen presenteren in hun rapportage, eenvoudiger aan financiering zullen geraken dan bedrijven actief in een lineaire economie. De Hefboom Financiering zet zich daarom in om het belang van circulariteit in toekomstige financiële rapporteringsinstrumenten meer op de agenda te plaatsen.

03 Uniforme risicobeoordelingskaders passend bij circulaire principes

In de lineaire economie wordt de waarde van een goed na het verstrijken van de afschrijvingstermijn boekhoudkundig als het ware herleid tot nul, terwijl het product in werkelijkheid nog perfect bruikbaar is en daardoor nog steeds een bepaalde waarde vertegenwoordigt. De Hefboom Financiering werkt aan levensduurverlenging, zodat producten niet zomaar "afgeschreven" kunnen worden op een bepaalde termijn, en hun waarde dus blijven behouden. De hefboom werkt verschillende pistes uit om dit te realiseren, met o.a. incentives om toestellen langer te blijven gebruiken, te herstellen, etc. Ook nieuwe businessmodellen gebaseerd op leasing komen hier aan bod.

04 Financieel kader scheppen voor product-dienstcombinaties

De transitie van een lineaire naar een circulaire economie veronderstelt een verschuiving van eigenaarschap naar het gebruik of huren van spullen. Om deze transitie te bewerkstelligen, zal product-as-a-service een belangrijk businessmodel worden in de toekomst. Vanuit de hefboom wordt er veel aandacht besteed aan de bestaande knelpunten binnen dit businessmodel.

05 HEFBOOM JOBS EN VAARDIGHEDEN

De Hefboom Jobs en Vaardigheden werkt niet alleen vraaggestuurd samen met alle werkagenda's, maar inspireert en ondersteunt hen ook bij het detecteren en invullen van de noden rond werk en vaardigheden. Een strategie voor groene jobs en skills is uiteraard geen losstaand beleidsinitiatief. Voor een maximale uitkomst stemt de hefboom af met lopende initiatieven binnen en buiten het beleidsdomein Werk en Sociale Economie. Bovendien werken we nauw samen met relevante partners.

Lees en leer hier alles over de Hefboom Jobs en Vaardigheden

TREKKERS

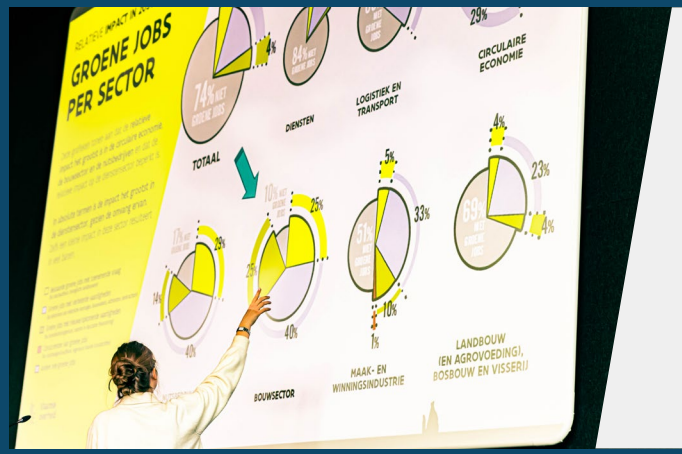
DEPARTEMENT WERK & SOCIALE ECONOMIE

JOBS EN VAARDIGHEDEN

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Groene jobs en 'Circulair werkt'

De transitie van een circulaire economie stelt onze maatschappij voor veel uitdagingen en evenveel opportuniteiten, zoals bijvoorbeeld de noden, maar ook opportuniteiten van de arbeidsmarkt. De Hefboom Jobs en Skills zet in op een goede voorbereiding om die veranderingen het hoofd en de nodige helpende handen te bieden.

IN ACTIE

Inspiratiedag en netwerkevent Levenslang leren

Georganiseerd door Departement Werk en Sociale Economie. Eén sessie stond in het teken van 'Vaardigheden voor de groene transitie en de circulaire economie', vormgegeven in samenspraak met de hefboom Jobs en Vaardigheden.

IN ACTIE

Circulair werk(t)

Onder de noemer 'circulair werk(t)' werden 12 sociaal-circulaire hubs opgericht, verspreid over heel Vlaanderen. Een hub is een samenwerkingsverband tussen reguliere bedrijven, maatwerkbedrijven en lokale besturen, met als doel te werken aan de circulaire en sociaal-maatschappelijke uitdagingen van vandaag. De KBS (Koning Boudewijn Stichting) ondersteunde deze hubs via het activeren van een lerend netwerk, waarbij individuele, maar ook collectieve begeleiding en uitwisseling gefaciliteerd werd.

Lees hier het eindrapport

IN ACTIE

De circulaire transitie in de praktijk - sociale en circulaire doeners in de kijker!

Op 3 mei toonden de hubs hun voortgang aan de project- en stuurgroepleden van het partnerschap £ Vlaanderen Circulair. Bovendien werd de continuïteit van Circulair Werk(t) voor 2024 financieel verzekerd.

Event de circulaire transitie in de praktijk

IN ACTIE

Studie 'Een Green Skills Roadmap voor Vlaanderen'

Dit project onderzocht welke groene vaardigheden Vlaanderen nodig heeft, nam buitenlandse goede praktijken onder de loep en organiseerde workshops met de stakeholders. Daaruit ontstond een strategisch voorstel voor groene vaardigheden en een implementatieroadmap. Deze studie werd in 2023 afgerond en voorziet in verschillende beleidsaanzetten, o.a. rond circulariteit. Om de resultaten te lanceren, organiseerde Departement Werk en Sociale Economie een Europees slotevenement en een openbaar webinar.

Green Skills Roadmap Flanders

02 Circulaire vaardigheden verankeren in opleidingen

Het invullen van het groeiend aantal circulaire jobs vereist nieuwe vaardigheden. De Hefboom Jobs en Vaardigheden creëert eigen initiatieven en samenwerkingen om ze te verankeren in bestaande en nieuwe opleidingen.

IN ACTIE

Digitaal opleidingstraject voor docenten

In 2023 legde de Hefboom Jobs en Vaardigheden de basis voor een nieuw digitaal opleidingstraject rond circulariteit, specifiek gericht op docenten in het hoger onderwijs. Het eerste van zijn soort voor deze doelgroep! Er zijn stakeholders gevonden in het onderwijsveld en er werd feedback verzameld rond het concept, zodat het in 2024 effectief uitgerold kan worden.

IN ACTIE

Circular Ambassador Program (CAP) / Maart - mei 2023

De tweede editie van het succesvolle Circular Ambassador Program (CAP Belgium) - een opleiding tot circulaire ambassadeurs - werd succesvol beëindigd in een driemaandelijks traject. Dit project leverde in 2 edities al meer dan 100 circulaire ambassadeurs op doorheen verschillende professionele sectoren. In 2023 werd een draaiboek voor dit traject opgemaakt, zodat ook andere regio's in Europa hiermee aan de slag kunnen. In het najaar van 2024 wordt er een tweede CAP Belgium editie georganiseerd.

Wat is het 'Circular Ambassador Program' of kortweg 'CAP'?

IN ACTIE

Opmaak en herwerking van 12 circulaire opleidingstrajecten

Vlaanderen Circulair ondersteunde actief de inhoudelijke opmaak en/of herwerking van deze trajecten, in samenwerking met verschillende opleidingsinstellingen (Syntra, hogescholen en universiteiten, sectorfederaties, etc.). Bovendien werd ook de pagina van Vlaanderen Circulair op het educatief onderwijsplatform KlasCement, waar leraars input kunnen vinden voor hun lessen, uitgebreid met circulaire leermiddelen en tools. Die pagina heeft een groeiend bereik, met in 2023 7000+ views, 1000+ downloads en een gemiddelde score van 4,4/5 van de leermiddelen van Vlaanderen Circulair.

Meer info over KlasCement?

IN ACTIE

Opleidingen van de Toekomst

Binnen de ESF-oproep 'Opleidingen van de Toekomst' werd in 2023 ook aan een project rond Circulaire economie gewerkt. Partnerschappen tussen o.a. Werecircle, Clusta en PlastIQ werken opleidingen uit rond thema's als levenscyclusdenken en materiaalselectie.

Toelichting project circulaire economie

03 Bewustzijn vergroten rond circulariteit

IN ACTIE

Ecodesign Awards

Op 26 oktober werd de Ecodesign Award voor studenten uitgereikt in de nieuwe locatie van de UAntwerpen gericht op productontwikkeling. 5 studenten mochten een prijs in ontvangst nemen en krijgen verdere begeleiding op maat door de partners van de Ecodesign Awards (OVAM, Design Museum Gent, Flanders DC, Studio D, Knack Weekend en Vito).

Lees meer over de Ecodesign Awards bij Werkagenda Maakindustrie

IN ACTIE

Gastcolleges

Via diverse gastcolleges werd de circulaire economie dankzij team Vlaanderen Circulair geïntroduceerd bij meer dan 400 studenten. We zien bovendien dat circulariteit steeds meer actief besproken wordt in verschillende opleidingen.

06 HEFBOOM COMMUNICATIE

Als marketingteam van Vlaanderen Circulair is de Hefboom Communicatie een ondersteunende factor voor alle werkagenda's en hefbomen. Deze tak inspireert en informeert via nieuwsbrieven, blogs, video's, etc., activeert via events en draagt zo bij aan de groeiende bekendheid van zowel de circulaire economie als de inspanningen van het partnerschap Vlaanderen Circulair.

Benieuwd hoe de Hefboom Communicatie de circulaire economie een podium geeft?

TREKKERS

VLAANDEREN CIRCULAIR

COMMUNICATIE

IMPACTPROJECTEN 2023

01 Websites

De Hefboom Communicatie is verantwoordelijk voor het bouwen en onderhouden van de landingspagina's van de verschillende projecten van Vlaanderen Circulair. Zo is ieder initiatief online maximaal beschikbaar en bereikbaar voor bestaande en nieuwe stakeholders.

In 2023 werden volgende websites gebouwd en gelanceerd:

- circularports.vlaanderen-circulair.be
- www.hurendelen.be

Ook de algemene website vlaanderen circulair kreeg regelmatig een update. Bovendien werd er in 2023 gewerkt aan de blauwdruk van een vernieuwde website, die alle informatie in één heldere structuur integreert. De nieuwe site wordt in 2024 gelanceerd.

- www.vlaanderen-circulair.be/nl

COMMUNICATIE

02 Sociale media

In 2023 werd stevig ingezet op owned media (de eigen kanalen van Vlaanderen Circulair) en earned media (vermeldingen van externe partijen, waaronder de pers). Dat leverde een sterke organische groei op van de verschillende sociale media-kanalen:

LinkedIn

7.600
VOLGERS

Goed voor een groei van
+31%

Groei van engagement likes en comments) van
+226%

Facebook

3.400
VOLGERS

Goed voor een groei van
+2%

Groei van engagement likes en comments) van
+136%

Instagram

2.600
VOLGERS

Goed voor een groei van
+6%

Groei van engagement likes en comments) van
+18%

Twitter / X

5.800
VOLGERS

Goed voor een groei van
+30%

Geen beschikbare info over de groei van het engagement.

COMMUNICATIE

03 Contentcreatie

De Hefboom Communicatie vertaalt het circulaire werk van de verschillende werkagenda's en hefbomen naar inspirerende, informatieve en/of activerende content, met extra aandacht voor video.
Ontdek hier de video's

- Er werden 123 nieuwe doeners toegevoegd aan de doenersdatabank.
  Doenerspagina
- De algemene nieuwsbrief stond iedere maand bomvol informatie.
- Elke werkagenda kreeg een eigen thematische nieuwsbrief, die regelmatig werd uitgestuurd naar relevante stakeholders.
- Ook andere thema-specfieke nieuwsbrieven werden geïntroduceerd, o.a. over Lokaal Circulair, Circulaire Havens en de verschillende hefbomen.

04 Events

Ook bij de organisatie van verschillende events was de Hefboom Communicatie in 2023 nauw betrokken. Onder meer bij:

- Circulaire transitie in de praktijk, waar reguliere en sociaalcirculaire doeners op een standenbeurs werden samengebracht om netwerken en samenwerking tussen de doeners en de stuurgroep (top level transitiemensen) te bevorderen.
- Sharing Summit
- Student Ecodesign Awards
  Hefboom Maakindustrie
- Slotevent CAP Belgium
  Hefboom Jobs en vaardigheden
- Slotevent Circulair Werk(t)
  Hefboom Jobs en vaardigheden
- Slotevent Green Deal Circulair Bouwen
  Werkagenda Circulair Bouwen
- Lees alles over Circulair Bouwen in het eindrapport:
  Eindrapport green deal circulair bouwen

07 HEFBOOM ONDERZOEK

Ondanks de grote en terechte belangstelling voor circulariteit, is er nog veel te onderzoeken om inzichten te verwerven. Denk maar aan, hoe meten we circulariteit, welke effecten kunnen we verwachten, wat is het potentieel, … Er ligt nog een enorm onderzoeksdomein open; wetenschappelijke inzichten die nodig zijn in de ondersteuning van het beleid, maar ook om kennis beschikbaar te stellen voor beleidsmakers, kennisnetwerken en het brede publiek.

Het steunpunt circulaire economie (CE-center) voert wetenschappelijk onderzoek uit naar hoe de overheid de circulaire economie kan monitoren, stimuleren en contextualiseren. Daarnaast bouwt het steunpunt een wetenschappelijk kennisnetwerk uit dat zich op nationaal en internationaal niveau positioneert als een kenniscentrum voor circulaire economie.

Verder coördineert de hefboom Onderzoek alle onderzoeksvragen van de werkagenda's.

CE CENTER steunpunt circulaire economie

TREKKERS

ONDERZOEK · CE CENTER

IMPACTPROJECTEN 2023

Het CE Center creëert en updatet de CE Monitor.
In 2023 voerden zij bovendien verschillende specifieke studies uit.

01 CE Monitor

De slagzin van de Hefboom Onderzoek is "Meten is weten". Het team is dan ook verantwoordelijk voor o.a. de CE Monitor; een tool die aangeeft in welke mate de circulaire economie in Vlaanderen groeit. Binnen de CE Monitor wordt een resem indicatoren per thema geïdentificeerd en geanalyseerd, om de evolutie van de circulaire transitie in Vlaanderen te onderzoeken. In 2023 werd gestart met een nieuwe update, waarbij recente datasets (cijfers uit allerhande onderzoeken, sectorrapporten, etc.) worden geanalyseerd, samen met het verloop van die cijfers doorheen de tijd. Ook de bestaande indicatoren worden verfijnd waar mogelijk en nodig. Deze update wordt verwacht in eerste kwartaal 2024.

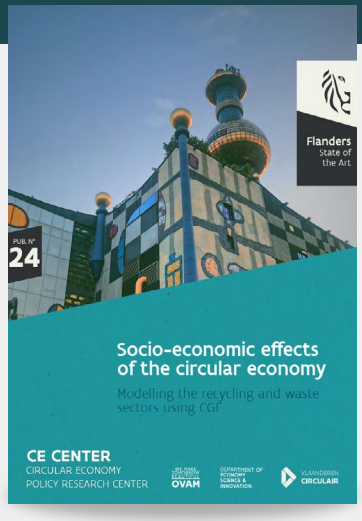
02 Onderzoeken

IN ACTIE

Socio-economic effects of the circular economy

Voor deze studie werd een bestaand macro-economisch model voor België verfijnd met het oog op het gebruik ervan ter ondersteuning van de beleidsvorming inzake de circulaire economie. De inzichten die het model biedt werden geïllustreerd door de doorrekening van drie maatregelen. Samengevat stellen we dat:
i) een verplichte verhoging van het aandeel van secondaire materialen als inputmateriaal kan een vermindering van de productie van de maakindustrie tot gevolg hebben, ii) het faciliteren van hoogwaardige recyclage kan de economische activiteit doen toenemen, en iii) het begrenzen van de uitvoer van afval naar niet-EU landen zou een eerder beperkt macro-economisch effect hebben.

Lees meer

IN ACTIE

Overzicht van bestaande doelstellingen voor de circulaire economie

De transitie naar de circulaire economie (CE) is een lange-termijn beleidsprioriteit in Vlaanderen. Om deze transitie te sturen zijn er doelstellingen nodig. Op dit moment zijn er nog geen doelstellingen die officieel dergelijke status in Vlaanderen hebben. Dit rapport biedt een overzicht van bestaande doelstellingen als aanzet tot het voeren van een dialoog in Vlaanderen inzake het concreet vastleggen van CE doelstellingen. Het overzicht spitst zich toe op enerzijds overkoepelende strategische doelstellingen die in gebruik of in overweging zijn op het niveau van landen en regio's binnen Europa en anderzijds op operationele en meer thematische doelstellingen die terug te vinden zijn in Vlaamse beleidsteksten.

Lees meer

IN ACTIE

Btw in een circulaire economie

Dit rapport illustreert de relatie tussen de btw en de circulaire economie, en geeft een aantal indicaties waar btw een rol kan spelen bij de overstap van een lineair naar een circulair model. Het rapport gaat verder in op o.a. de verschillende technieken die in de btw worden toegepast (zoals een verlaagd btw-tarief, een verlaagde maatstaf van heffing, vrijstellingen, ...).

In samenwerking met Hefboom Financiering en Hefboom Beleidsinstrumenten

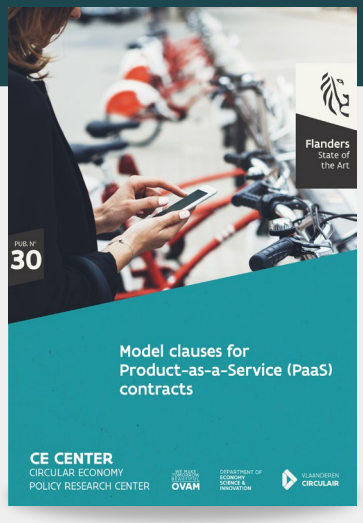
Lees meer

IN ACTIE

Onderzoeksrapport modelclausules product-as-a-service (CE Center)

De transitie naar een circulaire economie veronderstelt een verschuiving van eigenaarschap naar verdienstelijking (product-dienstmodellen). Daarvoor werd in 2023 gewerkt aan een onderzoeksrapport rond modelclausules voor product-as-a-service. Aan de hand van deze modelclausules zullen experimenterende ondernemingen de juiste juridische keuzes kunnen maken bij het opstellen van hun contracten. Dit rapport wordt begin 2024 opgeleverd.

IN ACTIE

Juridische FAQ circulair aanbesteden

Er verscheen ook een juridische FAQ met de antwoorden op veelgestelde vragen rond circulair aanbesteden in de bouw.

Lees meer

ONDERZOEK

IN ACTIE

Herziening van de kaderrichtlijn afval

In het kader van het Europees voorzitterschap werd er in de schoot van de Hefboom Beleidsinstrumenten een studie voorbereid rond de herziening van de kaderrichtlijn afval:

Lees meer

IN ACTIE

Proeftuin Circulair Bouwen

We publiceerden in het voorjaar van 2023 binnen de Proeftuin Circulair Bouwen niet alleen een uitgebreid rapport, maar ook de samenvatting ervan en 4 praktische handvaten rond veranderingsgericht bouwen.

Lees meer

VLAANDEREN

CIRCULAIR

Samen naar een circulaire economie voor Vlaanderen

@vlaanderencirculair

@circular.flanders

@vlaanderen-circulair

@circulflanders

www.vlaanderen-circulair.be